

"Hikmet-i kâinatta bir hikmet-i tamme görünüyor. Evet, inayet-i ezeliyenin timsali olan hikmet-i İlahiye, kâinatın umumunda gösterdiği maslahatların riyeti ve hikmetlerin iltizamı lisanı ile saadet-i ebediyeyi ilan eder. " İzah eder misiniz?

Hikmet; "gaye, fayda, ilim, sebep" gibi manalara geliyor. Kâinatın yaratılışında tam bir hikmet hâkimdir. Her neye baksak ilim ve hikmetle yaratıldığını ve ondan nice inayetler, faydalar, maslahatlar doğduğunu görürüz. Bu hikmetler sonsuzdur. Tamamını bilmeye güç yetiremeyiz. Onun için, Üstadımızın **"merkezden muhite bakma"** tavsiyesine uyarak, kâinatta merkez konumunda olan kendi varlığımız üzerinde biraz duralım. İnsandaki hikmet-i tammeyi bir derece gördükten sonra, insanı meyve veren kâinat ağacının da tamamen hikmetle dokunduğunu uzaktan da olsa seyretmeye çalışalım.

İnsan, tepeden tırnağa hep ilim ve hikmetle dokunmuştur. Bu konuda, Mesnevi-i Nuriye'den bir hikmet dersi nakledeyim:

"İnsan, hikmet ile yapılmış bir masnudur. Ve Sâniin gayet hakîm olduğuna, yaptığı vuzuh-u delalet ile sanki mücessem bir hikmet-i nakkaşedir. ..."(1)

İnsan, her hücresi, her organı, her duygusu ve hissiyle Allah'ın hakîm olduğuna o kadar açık delâlet eder ki, sanki hikmet cisimleşmiş de o insan ortaya çıkmış gibidir. Mesela, karaciğer hakkında yazılan bütün kitapları, sunulan bütün tezleri ve tebliğleri hayalen bir araya getirelim. Sanki onların taşıdığı bütün manalar cisimleşmiş de karaciğer ortaya çıkmıştır.

İnsan vücudundaki hikmetler bir umman. Biz sadece, çoğu zaman pek aklımıza gelmeyen birkaç hikmetten söz etmekle yetineceğiz.

Başımızda saç olması bizim için bir inayet olduğu gibi, alnımızda saç olmaması da ayrı bir hikmet ve inayettir.

Gözümüzdeki sayılamayacak kadar çok hikmetleri bir yana koyup sadece göz kapaklarımızın rahat çalışmasını temin eden bir sıvıdan söz edelim. Bir arkadaşımızın sık sık gözüne bir şeyler damlattığını görenler kendisine bunun sebebini sorarlar. O da **"Göz kapaklarımı ıslak tutan bezlerin çalışmasında bir**

arıza meydana gelmiş, onun için o bölgeyi ıslak tutmak için ilaç kullanıyorum.” diye cevap verir. Demek ki, gözümüz gibi o bezler de sonsuz bir hikmet ve inayetten haber veriyorlar

Bu hikmet dersini yaygınlaştıralım ve ağızımızdaki **tükürük bezlerini** düşünelim. Onlar muntazam ve hikmetli çalışmasalardı konuşmak için sık sık su içmemiz gerekecekti. Bu ise bizim için imkânsız denecek kadar zor bir iş olurdu. Demek ki, ağızımız ve dilimiz gibi tükürük bezlerimiz de yine sonsuz bir ilim ve hikmeti ders veriyorlar.

Bir dergide şöyle bir tespit yapılmıştı: **İnsanın başparmağı da diğerleriyle yan yana olsaydı bugünkü medeniyet ortaya çıkmazdı.** Ne kalem tutabilirdik, ne bir aleti kullanabilirdik. Demek ki, başparmağın yeri de el kadar hikmet ve inayet taşıyor.

İşte kâinatı, her şeyiyle, sonsuz hikmetler taşıyan ve insan meyvesi veren muhteşem bir ağaç şeklinde yaratan Cenâb-ı Hak, onun meyvelerini hiçliğe ve yokluğa atmaz.

Bu hakikat, dersin devamında şöyle ifade ediliyor:

"Çünkü saadet-i ebedîye olmazsa, şu kâinatta bilbedahe sabit olan hikmetleri, faideleri, mükâbere ile inkâr etmek lazım gelir."(2)

Dipnotlar:

- 1) [Mesnevi-i Nuriye, Zerre.](#)
- 2) [Sözler, Yirmi Dokuzuncu Söz, İkinci Maksat.](#)